

БОРИС АПРИЛОВ

КЪМ ЦЕНТЪРА НА ГРАДА

Трамваят, който слиза от скута на Витоша към града, е мокър и сив, месинговите му части са студени, при пипане хапят; той иде от мъглата и отива към мъгла, не може да се разбере къде е по-гъста тя – долу или в планината, във всеки случай планината е изчезнала в нея, изчезнал е и градът и всъщност трамваят отива от никъде за никъде. Само хората вътре са наясно, че пътуват към центъра, който в някои отношения е далеч. Мълчат, макар че се познават, но какво ли могат да си промълвят засега – може би в такива дни човек изрича само най-необходимото, и нищо повече.

Вдясно се нижат къщи и къщички с хубави и грозни фасади, те надничат през оградите и градинките. В градинките се чернеят мокри дървета с не изцяло окапали листа, посърналите хризантеми се съпротивяват на гибелта, мокрите топки на цветовете им не пламтят, просто изживяват дните си. И все пак не е чак толкоз тъжно, тук е краен квартал, предградие на столицата, всичко наоколо излъчва тъкмо оная проста интимност, от която напоследък все повече се нуждаем. На мен ми е приятно да пътувам по това направление, когато се спускам от планината, дори в мъглата ми е добре. Седя до една от вратите на трамвая и доколкото мога, наблюдавам поведението на хората, като си въобразявам, че отгатвам мислите им, понякога ми се струва, че знам кой накъде пътува. Двете стари жени с мрежестите торби например ще слязат в Красно село за хляб, те са си наумили, че там хлябът е по-добър от хляба на Княжево. Изтънченият чист старец с пардесюто е професор от вилите, той ще купи от зеленчуковия пазар някакви плодове. Там ще слязат доста хора, включително грубиянът с мръсните, сгънати вече чували. Чувалите са били пълни със смески за животни, нахранил е някъде по кочините надеждата си и се връща, за да събира нови смески, ежедневието му минава в събиране на смески, всеки килограм от тях се равнява на килограм месо, така изглежда в мечтите му.

Точно пред мен е седнал млад човек, няма повече от трийсет и пет. За възрастта му съдя само по косата, по врата и ушите. Носи късо яке от изкуствена кожа с пришита овча яка. Лицето му е скрито, не го е извърнал нито веднъж настрана, поне да види кой се качва от спирките. Младият човек чете вестник, вестникът го е погълнал.

На всяка нова спирка трамваят се пълни, а това не ми позволява да продължавам наблюденията си върху хората. Започвам да се вслушвам в зараждащите се разговори. Най-ясно долавям някакъв брътвеж за дограма – единият не търси дограма, но другият търси и занимава събеседника си с проблемите на дограмата. Този, който не търси дограма, е задължен да вземе участие във вълненията около дограмата или от учтивост, или за обща култура – тук хората се изслушват. Много сложни проблеми, не мога да ви ги предам, нещо много заплетено и дори несвързано, абсурдно и влудяващо, енигма някаква, нали разбирате – става дума за строеж, за материали, за майстори. Увличам се, без да ща, в дразнещия ме шопски диалект чак до момента, в който ме хваща друг разговор:

– Къде си се понесъл?

– Надолу, слизам към центъра да набия един. Счупил ченето на едно наше момче. Ти накъде?

– Пуснали са ботуши.

– Заслужават ли?

– Де да знам, ще видя.

Този, който пътува към центъра на града, за да набие някого си, е младият човек пред мен. Той вече не чете вестник, разговаря с изправения негов познат, също млад човек, също с яке, само че без пришита агнешка яка. Имам чувството, че двамата рядко

се виждат в ежедневието си, но някаква отколешна близост крепи връзката им, може би ученическите години или махленските юношески лудории. Разговорът им върви леко, непринудено и не блести вече с оригиналност, разговор за общи познати. Да, всичко се завъртя около старите познати, от които някои се оказали в заводите, втори в някои ведомства, а трети в Либия или подобни на нея страни. По този начин яркото начало на тяхната среща избледнява, това ме разочарова, вече преставам да се вслушвам, повече ме занимава същността на този, който ще отмъсти за счупеното чене. Вече виждам и лицето му, извърнато към събеседника си – бледа кожа, ярко тъмни очи с изразена раздвиженост на духа, мека, много младежка уста и релефно очертан нос – хубав човек, твърде отдалечен от представата ми за побойник.

Отдясно продължават да се редуват попарени хризантеми и други есенни цветя, проблясват дюли, но се появяват и нови административни сгради с неизбежните си твърди очертания и бели фасади, изплуват из мъглата с апокалиптична заплаха да унищожат и хризантемите, и дюлите, заедно с потъналите в своя благ характер къщурки, завоювали терена си от памтивека. В тези къщурки все още живее духът на отмъщението. Помислям си неизбежно за факта, че край мен е страшно. Представям си какво би станало, ако счупят моето чене. Ще се намери ли някой да отмъсти? Би ли тръгнал така, като този човек, в почивния си ден? По всяка вероятност той се е отправил да отмъщава именно в своя почивен ден. Никой не би тръгнал към такова отмъщение заради мен, нямам си нито един приятел, който би дръзнал, а което е още по-тежко, едва ли ще се намери един – поне да позове с мисълта си желание за отмъщение.

Много се бърбе вече в този трамвай, сякаш всеки говори с всеки – за заплатите, за пенсиите, за внуците; момичетата говорят за момчета и дрехи, момчетата говорят за футбола и работата. Самотниците като мен си кротуват, някои от тях висят по дръжките с отегчени, изпразнени лица, други се вслушват в брътвежите, а намират се и такива, които отправят забележки към учениците, дори зараждат скандал.

Трамвайът напредва в мъглата, спира, отново потегля. Зачитам се във фирми на магазини, вглеждам се в новопостроени комплекси, те се простират в мъглата като призраци. Една от сградите се забива в невидимостта като вълнолом, друга до нея с височината си наподобява фарова кула. Още малко и ще чуя сирената на фара да предупреждава за нещо. Гледам мъглата и се питам дали лудешкото кикотене и бесуване на учениците не се равнява на насилие за изгормозените от живота старци. Ами отмъщението? Насилие ли ще бъде туй, което ще се случи след малко? Може би само след пет минути отмъстителят ще намери човека, който му трябва. Това жестокост ли е, светът жесток ли е, или ние остаряваме?... Най-последно градът ни вкопчва плътно в клещите си, бетонните сгради ни притисват отвсякъде. Тук всичко се вижда по-добре, няма далечина, мъглата не може да се изяви.

На Руски паметник слизат много хора, слизат и двамата събеседници с якетата. Следвам ги, любопитно ми е, искам да чуя ще си кажат ли нещо, особено на раздяла. Но раздялата се извършва бързо, този, който идва в центъра за ботуши, преди да си тръгне, казва:

- Ако искаш, да дойда и аз.
- Ха – размива се отмъстителят, – ще си свърша работата сам.
- Тогава чао.
- Чао.

Постаравам се да вървя подир отмъстителя и донякъде ми се удава. Надявам се да свърне в някоя от сградите, но той крачи направо по булеварда, напредва бързо, аз изоставам, той върви още по-бързо и изчезва в мъглата.